

Duurzaam toerisme

Wegwijs in een complexe wereld...

Intussen weten we wat duurzame energie betekent. Duurzaam toerisme, daarentegen, roept heel wat vraagtekens op. Niet onbegrijpelijk, gezien de term niet wettelijk is beschermd, en er tal van verwante omschrijvingen worden gehanteerd: ecotoerisme, fairtradetoerisme en nog veel meer. Stuk voor stuk hebben deze reismethoden bijzondere troeven: inzake cultuur, natuur, en het kunnen genieten in maximale gemoedsrust.

Koen Vandepopuliere-

Vlaams Minister van Toerisme Geert Bourgeois en alle laureaten die in 2010 een 'Groene Sleutel' ontvingen.

Industrieën zoals landbouw, houtkap, oliewinning, fabrieksnijverheid,... zijn niet in staat natuurgebieden in hun originele staat te houden. Er is er misschien slechts één die dat wel kan, en die natuurbescherming zelfs kan bevorderen: (met name duurzaam) toerisme. Het is slechts een van de voorbeelden van het potentieel dat het concept biedt.

Duurzaamheid als ultiem doel

Griet Geudens is Coördinator Duurzaam Toerisme bij Toerisme Vlaanderen. "Strikt genomen kan nooit worden gesteld dat een bestemming of een vorm van toerisme duurzaam is. Denk aan het feit dat vaak veranderingen optreden, waarbij dan moet worden gekeken of de term 'duurzaam' inderdaad nog passend is. Het is dan ook beter te spreken over de 'duurzame ontwikkeling van een toeristische bestemming'. Daarbij wordt gestreefd naar een evenwicht tussen economische, ecologische en socio-culturele aspecten. Voorts impliceert duurzaam toerisme ook kwalitatief toerisme, en omgekeerd."

Zoveel varianten...

Maar er worden nog heel wat andere termen gebruikt dan 'duurzaam toerisme'. Een behoorlijk verwarrende toestand. Griet Geudens: "We hebben dan ook, enkele jaren geleden, een woordenlijst opgesteld met passende omschrijvingen, en een oproep gedaan aan iedereen in de toeristische sector enkel nog het best passende woord te gebruiken. Zo worden wel eens de termen 'ecotoerisme' of 'ecologisch toe-

risme' gebruikt. Dat is duurzaam toerisme, toegepast in natuurlijk gebied. In Costa Rica, bijvoorbeeld, bestaan daartoe heel wat mogelijkheden. 'Community based toerisme' besteedt vooral aandacht aan economische en socio-culturele, maar bijna niet aan ecologische aspecten. 'Pro-poor toerisme' lijkt daar sterk op, maar focust zich met name op het economische luik: het toerisme moet in dat geval bijdragen tot de ontwikkeling van de armsten in de regio, bijvoorbeeld doordat ze dan werk hebben met een waardig loon, opleidingen krijgen,... Intussen is er ook 'fairtrade toerisme', onder meer in Zuid-Afrika. Hierbij is er sprake van eerlijke handel, zoals correcte contracten en faire prijzen. 'Ethisch toerisme' hecht veel aandacht aan het socio-culturele. Dat impliceert onder meer dat het gedrag van de toeristen is aangepast aan de plaatselijke gebruiken, en respect betoont voor de eigenheid van andere culturen. Een term die ook wordt gehanteerd, is 'etnisch toerisme'. In dat geval wordt veel aandacht besteed aan de culturele eigenheid van bijvoorbeeld etnische minderheden. Al die termen hebben hun nut, maar ze moeten uiteraard wel correct worden gebruikt."

Win-win situatie

Kiezen voor duurzame reismethoden heeft heel wat voordelen; ook voor de toeristen. "Nemen we community based tourism," legt Griet uit. "In dat geval weten toeristen beter waar hun geld heen gaat. Dat geeft hen een goed gevoel, en dat's net wat toeristen zoeken. Ze voelen het ook ter plaatse: er hangt geen sfeer van conflicten of spanningen. Opvallend geslaagd zijn eveneens de bestemmingen die er bij hun streven naar duurzaamheid in slaagden te komen tot een goede ruim-

Griet Geudens

telijke ordening, een degelijke mobiliteit en een goede spreiding in tijd en plaats van het aantal toeristen. Neem het Spaanse eiland Lanzarote. Het is daar dat, in 1995, de eerste -heel belangrijke!- Internationale Conferentie Duurzaam Toerisme is georganiseerd. Dat het net daar was georganiseerd, is geen toeval. Want op dat eiland heeft de plaatselijke overheid al vroeg de weg van duurzaamheid gekozen. Gevolg is dat er weinig hoogbouw is en de toeristische voorzieningen op mooie wijze over het hele eiland zijn verspreid. De natuur is er in belangrijke mate gevrijwaard. Net als de plaatselijke cultuur: zo hebben de plaatselijke architecten, beeldhouwers, schilders,... een belangrijke inbreng in hoe alles eruitziet; de souvenirs zijn er origineel, en gemaakt van streekeigen materialen. Toeristen eten er vaak lokaal, in plaatselijke restaurants, ze slapen in bed&breakfast-gelegenheden in zelfs de kleinste dorpjes,... Kortom: doordat een groot deel van het toeristisch gebeuren zich in de dorpjes afspeelt, profiteert een groot aantal mensen ervan. Het beleid in de Italiaanse regio Toscane, vervolgens, blijkt heel gelijkaardig aan dat in Lanzarote. Werkelijk iedereen lijkt het er dan ook betoverend mooi te vinden. En hoewel de streek heel veel toeristen aantrekt, is dat grote aantal bezoekers niet storend. In ons eigen land valt Gent op. Het is niet voor niets dat ze de laatste tijd heel wat prijzen hebben ontvangen: hun mobiliteitsplan is goed uitgedacht -zo is het historische centrum er volledig autovrij gemaakt, wat zeer wordt gewaardeerd-, er

worden veel streekeigen producten gepromoot, de authenticiteit van de stad wordt gekoesterd, de komst van de toeristen wordt goed gespreid in ruimte en tijd,...” Zijn dergelijke bestemmingen dan duurder? Griet: “Vaak blijken vooral de kwalitatieve, duurdere reisproducten de duurzame kaart te trekken. Dit kan het beeld doen ontstaan dat duurzame reizen duurder zijn, maar dat hoeft helemaal niet zo te zijn. Het al dan niet ethisch zijn geeft eigenlijk geen impact op de prijs.”

Labels als garantie

Er zijn intussen heel wat duurzame reislabels ontstaan. “Er zijn er veel, vooral in Europa. Daar zijn er ruim 50. In Vlaanderen kozen we voor ‘de Groene Sleutel’, een internationaal label.” Onder meer campings, vakantieparken, gastenkamers, meetinglocaties, jeugdverblijven, hotels, vakantiecentra en attracties kunnen deze Groene Sleutel behalen. Het keurmerk wijst erop dat deze ondernemingen zich engageren om op een duurzame manier te werk te gaan. Er wordt zorgvuldig omgesprongen met water, energie en afval, zonder toe te geven op vlak van comfort. Andere labels zijn, onder andere, Nordic Swan (voor Scandinavië), Gîtes Panda (gîtes in de Ardennen, Frankrijk, Italië), Fairtrade, Blauwe Vlag (enkel waterkwaliteit), ... “In het Westen betreft het vooral ecologische labels; in andere landen doorgaans socio-economisch-culturele keurmerken. Want op dit moment zijn de milieuproblemen in het Westen zijn vaak groter, terwijl er elders voor al andere moeilijkheden zijn,” besluit Griet.

Wanneer ervaring spreekt ...

PIETER KOTEN is communicatieverantwoordelijke van het Oostendse kunstencentrum ‘Vrijstaat O’. Samen met zijn vrouw en kinderen streeft hij ernaar zo verantwoord mogelijk te reizen. “Een voorbeeld is onze reis naar de Balkan,” legt hij uit. “Zo verbleven we in het dorpje Brajcino, te Macedonië. We logeerden er bij mensen thuis, aten bij hen, namen deel aan feesten, ze gaven ons gidsbeurten in de regio,... ‘Community based tourism’, dus. Veel was in dat dorp niet te beleven, maar de mensen waren er ontzettend gastvrij, en het concept bleek een zeer goede manier om in contact te treden met de plaatselijke bevolking. Intussen zijn we bezig aan de voorbereiding van een langere reis, buiten Europa,

waarbij we opnieuw zoveel mogelijk respect willen betonen voor de gebruiken en cultuur van de plaatselijke bevolking, het milieu, en zodanig dat het maximaal ten goede komt van de plaatselijke bevolking: duurzaam reizen, dus. Wie zo reist, krijgt ook het meest terug van de plaatselijke cultuur, en steekt er het meest van op.”

FABIENNE DECOCO werkt in de gezondheidszorg. “In Nepal wilde ik een trekking doen,” vertelt ze. “Ik heb toen gekozen voor een organisatie die alleenstaande vrouwen en moeders opleidt om de toeristen te begeleiden tijdens hun trekking. Zo kon ik hen van een inkomen voorzien. Later boekte ik een kayaktrip in het noorden van Laos. De reisorganisatie had als doelstelling ervoor te zorgen dat de natuur en de bevolking geen schade zouden ondervinden van het groeiende toerisme. En 's avonds in het dorp bij de locals probeerde de gids een vorm van communicatie op gang te brengen tussen ons en de mensen ter plaatse. Je voelde echt dat hij wilde dat beide partijen er rijker van zouden worden.”

Later boekte ik een kayaktrip in het noorden van Laos. De reisorganisatie had als doelstelling ervoor te zorgen dat de natuur en de bevolking geen schade zouden ondervinden van het groeiende toerisme. En 's avonds in het dorp bij de locals probeerde de gids een vorm van communicatie op gang te brengen tussen ons en de mensen ter plaatse. Je voelde echt dat hij wilde dat beide partijen er rijker van zouden worden.”

KRISTIEN VAN DER HASSELT, tenslotte, is actief in de financiële sector. Ze reisde onder meer naar Laos. Ze trok er drie weken rond en bezocht in het noorden van het land ondermeer het Bokeo Nature Reserve. In dat natuurgebied waagde ze zich aan de ‘Gibbon Experience’, een project dat ecotoerisme en natuurbescherming aan elkaar koppelt op een wel heel originele manier. Onder begeleiding exploreerde ze het gebied, deels door het slingeren aan kabels tussen de bomen, terwijl 's nachts werd overnacht in een boomhut.

Geen omgehakte bomen om betonnen wegen of karakterloze hotels te creëren, dus... Er werd ter plaatse gekookt, met streekeigen producten. En tijdens een stevige ochtendwandeling hoorde ze, in de verte, de kreten van gibbons. Nog duurzamer vond ze haar verblijf in Nicaragua. Kristien: “In bijna alle regio's daar zijn kleine familiale hotelletjes, vaak boerderijen, te vinden waar kan worden overnacht. We aten er producten die ter plaatse waren gemaakt. En je merkt dat de mensen er veel rekening houden met duurzaamheid.”

